

Шановний Олександрє Георгійовичу!

У відповідь на Ваш депутатський запит «Щодо включення до переліку осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» вкладників кредитних спілок» повідомляємо наступне.

Погоджуємося з Вами, що поширення дії Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» на вкладників кредитних спілок, якщо при укладенні договору з кредитною спілкою банк виступав повіреним, суперечить принципу рівності прав і свобод та рівності громадян перед законом. Проте для комплексного вирішення проблеми ошуканих вкладників кредитних спілок потрібне повноцінне і комплексне законодавче регулювання гарантування вкладів вкладників кредитних спілок.

Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» встановлюються правові, фінансові та організаційні засади функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб, повноваження Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд або Фонд гарантування вкладів), порядок виплати Фондом відшкодування за вкладами, а також регулюються відносини між Фондом, банками, Національним банком України, визначаються повноваження та функції Фонду щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку і ліквідації банків. Звідси робимо висновок про те, що між банками, Національним банком України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб виникають особливі відносини, які регулюються Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Кредитних спілок як суб'єктів, з якими виникають відносини з метою гарантування Фондом вкладів фізичних осіб-вкладників таких кредитних спілок, в цьому Законі не передбачено. Це пояснюється рядом причин.

Банки та кредитні спілки відрізняють своїм правовим статусом та порядком і підставами діяльності. Так, кредитна спілка – це *неприбуткова* організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки (ст. 1 Закону України «Про кредитні спілки»). Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків (ст.2 Закону України «Про банки і банківську діяльність»). Тобто, якщо кредитна спілка створюється шляхом об'єднання її членів з метою взаємного надання фінансових послуг, то банк створюється з метою надання банківських послуг невизначеному колу осіб (мається на увазі, не учасниками банку).

Кредитна спілка здійснює свою діяльність на підставі ліцензій, що видається Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринку фінансових послуг. Зокрема, для залучення внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, використання таких коштів для надання їм кредитів кредитна спілка зобов'язана отримати ліцензію на здійснення діяльності по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки. Для надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів

(кредитів банків, коштів інших установ та організацій) кредитна спілка зобов'язана отримати ліцензію на здійснення діяльності кредитної спілки з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки. (п. 1.2. Ліцензійних умов провадження діяльності кредитних спілок з надання фінансових послуг, затв. Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України 02.12.2003 р. № 146). В той же час банк здійснює свою банківську діяльність на підставі банківської ліцензії, яка видається Національним банком України в порядку і на умовах, визначених у Законі України «Про банки і банківську діяльність».

Ще однією важливою відмінною ознакою є підзвітність зовнішнім незалежним органам. Так, банки підпадають під контроль та підзвітні Національного банку України та Фонду гарантування вкладів. Адже банк зобов'язаний у порядку, визначеному нормативно-правовими актами Національного банку України, подавати Національному банку України звіт про роботу підрозділу внутрішнього аудиту та інші документи за результатами внутрішнього аудиту. Крім того, Національний банк України здійснює банківський нагляд у формі інспекційних перевірок та безвиїзного нагляду. Натомість діяльність кредитних спілок не контролюється іншим зовнішнім органом, а лише ревізійною комісією кредитної спілки та спостережною радою кредитної спілки. В той час як Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг має лише загальні регулятивні повноваження щодо кредитних спілок. Зокрема, Нацкомфінпослуг лише затверджує перелік внутрішніх положень та процедур, які повинна розробити та затвердити кредитна спілка для забезпечення своєї ефективної та безпечної діяльності; визначає особливості створення, державної реєстрації, ліцензування та діяльності об'єднаної кредитної спілки; встановлює правила здійснення депозитних операцій для депозитів (внесків) до кредитних спілок (Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг, затв. Указом Президента України від 23 листопада 2011 року 1070/2011).

Слід також звернути увагу на зв'язок банків із Фондом гарантування вкладів. Адже учасниками Фонду є банки. Участь банків у Фонді є обов'язковою. Банк набуває статусу учасника Фонду в день отримання ним банківської ліцензії. Фонд має право безоплатно одержувати від банку інформацію про його діяльність, пояснення з окремих питань, будь-які документи, необхідні для здійснення перевірки та виконання Фондом інших функцій, передбачених цим Законом. Банк зобов'язаний надавати Фонду на його вимогу або відповідно до вимог законодавства документи та іншу інформацію, необхідні для виконання Фондом функцій, передбачених цим Законом.

Банк зобов'язаний сплачувати до Фонду збори, визначені Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», дотримуватися інших вимог цього Закону та нормативно-правових актів Фонду. Зокрема, кожен банк сплачує початковий збір та регулярний збір, які, окрім іншого, будуть

використовуватися на відшкодування вкладів фізичних осіб у разі визнання банку неплатоспроможним.

Крім того, Фонд гарантування вкладів має спеціальну функцію щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку і ліквідації банків, адже саме Фонд гарантування вкладів організовує та забезпечує процедуру введення в банк тимчасової адміністрації, а також ліквідації банку.

В законодавстві не передбачено обов'язку кредитної спілки повідомляти про те, що вона не гарантує вклади фізичної особи. Натомість вклади фізичних осіб банків гарантуються відповідно до закону, тому банк не зобов'язаний повідомляти про це фізичних осіб-вкладників. В той час у ч.5 ст. 55 Закону України «Про банки і банківську діяльність» *у разі виконання банком функцій повіреного, агента, іншого представника або посередника із залучення коштів фізичних осіб на користь третіх осіб* (включаючи небанківські фінансові установи) **банк зобов'язаний** попередньо ознайомити у письмовій формі фізичних осіб про те, що такі кошти не є банківським вкладом фізичної особи, на який поширюються гарантії, встановлені Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб".

У Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відшкодування фізичним особам через систему гарантування вкладів фізичних осіб шкоди, завданої зловживаннями у сфері банківських та інших фінансових послуг» розділ X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» доповнено пунктом 15, згідно з яким до вкладу прирівнюються кошти, які залучені від фізичної особи як позика або вклад до небанківської фінансової установи через банк, що виступив повіреним за відповідним договором і на день набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо відшкодування фізичним особам через систему гарантування вкладів фізичних осіб шкоди, завданої зловживаннями у сфері банківських та інших фінансових послуг" віднесений до категорії неплатоспроможних, якщо при цьому банком не було поінформовано фізичну особу під розпис про непоширення на такі кошти гарантій, передбачених цим Законом, а фізична особа, яка розмістила, надала такі кошти, прирівнюється до вкладника.

Наведене доповнення до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» пов'язане з тим, що на банк покладається обов'язок ознайомити у письмовій формі фізичних осіб про те, що такі кошти не є банківським вкладом фізичної особи, на який поширюються гарантії, встановлені Законом України "Про систему гарантування вкладів фізичних осіб". Оскільки кредитна спілка не має обов'язку повідомляти/письмово ознайомлювати фізичних осіб про те, що на внесений такою фізичною особою вклад не поширюється Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» і їхні вклади нічим не гарантуються, тому нелогічно доповнювати Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» положенням про гарантування вкладів фізичних осіб у кредитній спілці.

Відсутність обов'язку кредитних спілок повідомляти фізичних осіб про те, що Фонд гарантування вкладів не гарантуватиме їх вклади призведе до того, що

всі в Україні кредитні спілки і всі вклади фізичних осіб повинні будуть гарантуватися Фондом. Але це не буде позитивним результатом, оскільки Фонд просто не матиме достатніх грошових коштів для виплати вкладів. Це може бути причиною зловживань з боку кредитних спілок, адже вони перед Фондом не несуть жодних обов'язків, Фонд не має жодних засобів впливу чи контролю за кредитними спілками, а тому можна буде створити безліч кредитних спілок, які згодом не будуть повертати вклади. Це призведе до протилежного результату, ніж той, про який йдеться у Вашому депутатському запиті.

Встановлення можливості гарантування вкладів фізичних осіб-вкладників кредитних спілок, якщо такі кредитні спілки не повідомили письмово фізичну особу про те, що його вклад не гарантуватиметься відповідно до Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» призведе до ряду проблем. Зокрема, виникне питання щодо сплати зборів кредитними спілками на користь Фонду гарантування вкладів, щодо здійснення контролю чи нагляду за кредитними спілками Фондом гарантування вкладів, щодо обов'язку кредитних спілок повідомляти фізичних осіб про те, що їхні вклади не гарантуються Фондом тощо. Тому вважаємо, що потрібно комплексно підходити до вирішення проблеми із поверненням коштів ошуканих вкладників кредитних спілок. Йдеться, перш за все, про комплексне законодавче регулювання відповідальності кредитних спілок за свою діяльність, контролю за їх діяльністю з боку незалежних органів та створення належної системи гарантування внесених вкладів фізичних осіб. Натомість намагання вирішити цю проблему шляхом поширення включення до переліку осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» вкладників кредитних спілок, яких не було поінформовано під розпис про непоширення на такі кошти (вклади) гарантій, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», є нелогічним (кредитна спілка не має обов'язку інформувати під розпис про непоширення гарантій) та призведе до ряду нерегульованих чинним законодавством ситуацій.

Підготувала

асистент кафедри адміністративного
та фінансового права юридичного
факультету Львівського національного
університету імені Івана Франка,
кандидат юридичних наук
Заболотна Г.І.

Завідувач кафедри
адміністративного та
фінансового права

доктор юридичних наук, професор
Кобилецький М.М.